View metadata, citation and similar papers at core.ac.uk
brought to you by CORE

УДК 351.83/.84:304

Основні проблеми соціального захисту учасників АТО

М.В. КРАВЧЕНКО
Національна академія державного управління при Президентові України,
м. Київ, Україна, E-mail: milenaua@ukr.net

Авторське резюме

Події на сході України в 2014 році розширили сферу дії системи соціального захисту. Виникла потреба здійснення соціального захисту військовослужбовців та інших учасників антитерористичної операції. Недостатній рівень соціального захисту військовослужбовців, як свідчить закордонний і вітчизняний досвід, негативно позначається на якісному складі війська, знижує мотивацію, породжує невдоволення тощо. Діагностика державної політики показує, що вона характеризується безсистемністю та фрагментарністю здійснюваних заходів, обмеженістю інструментарію проведення кардинальних змін, неврахуванням об'єктивних чинників тощо. У статті здійснено аналіз сучасного стану вирішення проблем забезпечення соціального захисту учасників АТО. Визначено основні напрями соціального захисту цієї категорії осіб: створення єдиного реєстру учасників АТО, що дозволить забезпечити їм та їхнім сім'ям належний рівень соціального захисту та гарантій; побудова ефективної моделі грошового забезпечення військовослужбовців; створення дієвого механізму забезпечення житлом військовослужбовців та їхніх сімей; підвищення ефективності існуючої системи пільг та компенсацій для учасників АТО і членів їхніх сімей; удосконалення механізму вирішення соціальних проблем в умовах військового навчання, несення бойової та допоміжної служби; створення системи психологічної та фізіологічної реабілітації; забезпечення санаторно-курортним лікуванням.

Ключові слова: система соціального захисту учасників антитерористичної операції, основні напрями.

Main directions of social protection of ATO participants

M.V. KRAVCHENKO
National academy for public administration under the President of Ukraine,
Kyiv, Ukraine, E-mail: milenaua@ukr.net

Abstract

Events in eastern Ukraine in 2014 extended the scope of the social protection system. The need emerged to provide social protection to the military and other participants of the anti-terrorist operations. Lack of social protection of military, as seen from foreign and local experience, negatively affects the quality of military, reduces motivation, creates dissatisfaction and more. Diagnosis of the state policy shows that it is characterized by fragmented and non-systematic ongoing activities, dependence on the political situation, including election campaigns, limited tools of fundamental changes, neglect of the objective factors, etc. The analysis of the current state on the way to solving social protection problems of ATO participants was conducted. The main directions of social protection of this category of people were defined. The main areas of social protection of this category of people are: creation of a single register of members of ATO, which will provide them and their families appropriate level of social protection and guarantees; building an effective model of military pay service; creating an effective mechanism of housing for military men and their families; improving the efficiency of the existing system of privileges and compensations for members of ATO and their families; improve the mecha-

© М.В. Кравченко, 2015

nism of solving social problems in conditions of military training, performing combat and auxiliary services; creating a system of psychological and physiological rehabilitation; providing sanatoriums and health resorts treatment.

Keywords: system of social protection of antiterrorist operations participants, main directions.

Постановка проблеми. Події на сході України в 2014 році розширили сферу дії системи соціального захисту. Виникла потреба здійснення соціального захисту військовослужбовців та інших учасників антитерористичної операції, які захищають незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України.

Учасників антитерористичної операції віднесено до категорії учасників бойових дій [4], що надає їм право користуватися гарантіями соціального захисту ветеранів війни. Створено Державну службу України у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції (Постанова КМУ від 11.08.14р. № 326), на яку покладено завдання соціального захисту ветеранів війни та учасників антитерористичної операції.

Державна політика у сфері соціального захисту ветеранів війни та учасників антитерористичної операції включає забезпечення їх адаптації та психологічної реабілітації, забезпечення санаторно-курортним лікуванням, технічними та іншими засобами реабілітації, забезпечення житлом ветеранів війни, надання їм освітніх послуг, соціальної та професійної адаптації військовослужбовців, які звільняються з військової служби, інших учасників антитерористичної операції та осіб, звільнених з військової служби, організації їх поховання.

Крім того, на зазначену Державну службу покладено завдання надання волонтерської допомоги: громадянам, які беруть участь у виконанні чи забезпеченні робіт, пов'язаних з проведенням антитерористичної операції, бойовими діями, збройним конфліктом, у тому числі в період здійснення догляду за хворими, інвалідами, одинокими, людьми похилого віку та іншими особами, які через свої фізичні, матеріальні чи інші особливості потребують підтримки та допомоги і проживають в районі проведення антитерористичної операції, бойових дій, збройного конфлікту [6].

Аналіз досліджень і публікацій. Соціальний захист учасників антитерористичної операції – це локальна, хоча і дуже важлива проблема системи обороноздатності Української держави. Вітчизняні науковці, експерти (В. Горбулін, О. Власюк, О. Більовський та інші) різнобічно осмислюють цю суспільну проблему. Складність окресленої проблеми та недостатня розробленість системи соціального захисту учасників антитерористичної операції засвідчують актуальність наукових розвідок і необхідність пошуку сучасних підходів у вирішенні нагальних і стратегічних питань.

Мета дослідження – здійснити аналіз сучасного стану вирішення проблем забезпечення соціального захисту учасників антитерористичної операції, визначити основні напрями соціального захисту цієї категорії осіб та запропонувати конкретні заходи.

Виклад основного матеріалу. Аналіз сучасного стану вирішення проблем забезпечення соціального захисту учасників антитерористичної операції свідчить про наступне.

По-перше, залишається актуальним питання підвищення рівня грошового забезпечення військовослужбовців Збройних сил України, створення ефективної системи матеріального заохочення та соціального захисту мобілізованих військовослужбовців, які беруть безпосередню участь у проведенні АТО.

Водночас певні позитивні зміни відбуваються, зокрема:

– збільшено розміри грошового забезпечення військовослужбовцям, які проходять військову службу за контрактом від восьми до десяти мінімальних заробітних плат (Постанова КМУ від 14.05.15р. № 406);

– військовослужбовцям, які проходять військову службу за призовом

під час мобілізації, встановлено виплату грошового забезпечення, як для військовослужбовців, які проходять військову службу за контрактом, тобто на цих військовослужбовців поширюються пільги, передбачені законами України «Про військовий обов'язок і військову службу», «Про соціальний і правовий статус військовослужбовців і членів їх сімей», Кодексом законів про працю та іншими нормативно-правовими актами (Постанова КМУ від 09.04.14р. № 111);

– надається одноразова грошова допомога у разі звільнення військовослужбовців, призваних на військову службу у зв'язку з мобілізацією - залежно від посади ця виплата становить від 4241 грн. до 9451 грн. (Постанова КМУ від 17.09.14р. № 460);

– встановлено виплату винагороди в розмірі 100 % місячного грошового забезпечення, але не менше 3000 гривень (Постанова КМУ від 04.06.14р. № 158), таким чином, з урахуванням здійснених підвищень грошові виплати військовослужбовцям Збройних сил України, які залучаються до проведення Антитерористичної операції, збільшилися вдвічі порівняно з іншими військовослужбовцями і становлять залежно від посад від 5700 до 16710 грн. на місяць;

– встановлено новий рівень виплат грошової винагороди та визначено розмір додаткових винагород військовослужбовцям, які беруть безпосередню участь в АТО в умовах особливого періоду (Постанова КМУ від 31.01.15р. № 24): за успішне виконання бойового завдання – від 50 до 300 мінімальних заробітних плат; за безпосередню участь у бойових діях – 1000 грн. на добу; за знищення різних видів ворожої військової техніки – від 20 до 100 мінімальних зарплат.

За даними Міністерства оборони України, за знищену військову техніку противника українські військовослужбовці вже отримали близько 724,5 тис. грн. Крім того, бійцям виплачено понад 3 млн. грн. за успішне виконання бойових завдань у складі підрозділів та понад 58 млн. грн. за безпосередню участь у бойових діях [3, с. 194]. У травні 2015 р. ухвалено рішення про виплати за безпосередню участь у бойових діях у розмірі 13 млн. грн., за знищену техніку та успішно виконані завдання оформлено виплати винагород у розмірі 15,3 млн. грн [7].

Соціальний захист учасників АТО охоплює також питання, пов'язані з трудовою діяльністю. За працівниками, призваними на військову службу під час мобілізації, зберігаються (на особливий період, але не більше одного року) місце роботи, посада й компенсується середній заробіток на підприємстві, в установі, організації, в яких вони працювали на час призову незалежно від підпорядкування та форми власності. Виплата компенсацій здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України. Виплата пенсії пенсіонерам з-поміж військовослужбовців у разі призову їх на військову службу під час мобілізації не припиняється. При цьому після звільнення зі служби при виплаті пенсії враховуватиметься додаткова вислуга років. Громадян, призваних під час мобілізації, звільнено від штрафних санкцій за фінансовими, податковими зобов'язаннями (не нараховуються відсотки за користування кредитом) [3, с. 192].

По-друге, важливою проблемою соціального захисту учасників АТО є відсутність ефективного механізму вирішення житлових проблем військовослужбовців-учасників АТО. Хоча в Україні існує Комплексна програма забезпечення житлом військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу, посадових осіб митної служби та членів їх сімей, проте внаслідок хронічного недофінансування ефективність зазначеної програми як інструменту вирішення житлових проблем військовослужбовців є вкрай низькою. Так, у 2010-2013 рр. при загальній кількості військовослужбовців, які потребували поліпшення житлових умов, на рівні 44-45 тис., житлові умови покращили 2 тис. сімей [2]. Позитивним кроком є виділення в 2015 р. з державного бюджету 1140,5 млн. грн. на будівництво та придбання житла для військовослужбовців Збройних сил України, що дозволить Міністерству оборони збу-

дувати та отримати понад 3 тис. квартир. Водночас окремо не визначено долю квартир для військовослужбовців-учасників АТО.

По-третє, не відповідає потребам сьогодення система пільгового забезпечення військовослужбовців, ветеранів війни, учасників АТО та членів їхніх сімей. Вона здебільшого має компенсаторний, а не мотивувальний характер, не зважає на особливості сьогодення, не корелюється з потребами національної безпеки та оборони, зокрема з нагальною необхідністю побудови ефективної моделі соціального заохочення громадян до виконання свого військового обов'язку тощо.

Військовослужбовці-учасники АТО, які отримали статус (посвідчення) учасника бойових дій, мають право на користування пільгами, визначеними статтею 12 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту». Обмежені кошти, які держава виділяє на забезпечення пільг військовослужбовцям і ветеранам війни, розпорошуються серед пільговиків, що не тільки не дає можливості вирішувати проблеми їх соціального захисту, а й породжує соціальне невдоволення.

Станом на листопад 2015 р. статус учасника бойових дій отримали більше 52 тис. військовослужбовців та працівників Збройних сил України-учасників АТО (призвано загалом близько 300 тис. осіб). Аналіз практики надання учасникам АТО статусу учасника бойових дій вказує на існування численних корупційно-бюрократичних перешкод та повільні темпи надання статусу учасника бойових дій, які штучно ускладнюють процес отримання належного статусу [3, с. 196-197].

По-четверте, потребує системного вирішення проблема полегшення адаптації військовослужбовців-учасників АТО до процесів мирного життя. У першу чергу це стосується відновлення здоров'я та працевлаштування.

Із квітня 2015 року передбачено у державному бюджеті кошти на забезпечення постраждалих учасників антитерористичної операції санаторно-курортним лікуванням (Постанова КМУ від 31.03.15р. № 200), а також кошти для здійснення заходів щодо психологічної реабілітації постраждалих учасників антитерористичної операції (Постанова КМУ від 31.03.15р. № 221).

Структурні підрозділи з питань соціального захисту населення районних, районних у мм. Києві та Севастополі держадміністрацій, виконавчі органи міських рад забезпечують осіб безоплатними путівками до санаторно-курортних закладів відповідно до зазначеного Порядку згідно з медичними рекомендаціями в порядку черговості в міру надходження путівок:

– учасників бойових дій - щороку строком на 18-21 день;

– інвалідів війни - позачергово щороку строком на 18-21 день;

– інвалідів із захворюваннями нервової системи (з наслідками травм і захворюваннями хребта та спинного мозку) відповідно до медичних рекомендацій, з них: I та II груп - до санаторіїв спінального профілю з лікуванням строком на 35 днів; III групи - до санаторіїв неврологічного профілю з лікуванням строком на 18-21 день.

Для одержання путівки особи повинні перебувати на обліку в органах соціального захисту населення за зареєстрованим місцем проживання, а такі, що переселилися з тимчасово окупованої території чи районів проведення антитерористичної операції, - за фактичним місцем проживання відповідно до довідки про взяття на облік особи, яка переміщується з тимчасово окупованої території України або району проведення антитерористичної операції.

Органи соціального захисту населення організовують направлення учасників антитерористичної операції до підприємств, установ, організацій та закладів будь-якої форми власності, які здійснюють психологічні реабілітаційні заходи.

За державні кошти надаються зазначені послуги, а також послуги протезування та ортезування виробами підвищеної функціональності за технологіями, які відсутні в Україні; забезпечення

житлом осіб, які брали безпосередню участь в АТО і втратили функціональні можливості нижніх кінцівок.

Також відповідною постановою Кабінету Міністрів України (Постанова КМУ від 01.10.14р. № 518) надано доручення Міністерству закордонних справ України сприяти Державній службі у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції та Українському науково-дослідному інституту протезування, протезобудування та відновлення працездатності в налагодженні контактів з провідними закордонними підприємствами, установами та організаціями, що надаватимуть спеціалізовану допомогу з протезування та ортезування виробами підвищеної функціональності за технологіями виготовлення, які відсутні в Україні, учасникам антитерористичної операції, які втратили функціональні можливості кінцівок, а також налагодити контакти з іноземними урядовими та неурядовими організаціями, які сприятимуть отриманню відповідної допомоги.

За 10 місяців 2015 року Державна служба України з питань праці отримала близько 200 звернень щодо порушень прав учасників АТО, зокрема це стосується дотримання права на гідну працю та соціальні гарантії на збереження робочих місць і виплату заробітної плати (сума боргу по зарплаті – 2 млрд грн) тим, хто був прийнятий на військову службу під час мобілізації [5].

Отже, створення ефективної системи соціального захисту військовослужбовців – це важливе та актуальне завдання держави по гарантуванню національної безпеки.

Ключовими напрямами діяльності органів державної влади у сфері посилення соціального захисту військовослужбовців, які беруть участь в АТО, сьогодні є:

1) створення єдиного реєстру учасників АТО, що дозволить забезпечити їм та їхнім сім'ям належний рівень соціального захисту та гарантій (формування і введення бази даних; встановлення статусу учасника бойових дій, що дає право на відповідні пільги та компенсації; забезпечення гарантованого виконання державою прав інвалідів-учасників АТО; підтримка сімей військовослужбовців, які загинули в зоні АТО тощо);

2) побудова ефективної моделі грошового забезпечення військовослужбовців;

3) створення дієвого механізму забезпечення житлом військовослужбовців та їхніх сімей;

4) підвищення ефективності існуючої системи пільг та компенсацій для учасників АТО та членів їхніх сімей;

5) удосконалення механізму вирішення соціальних проблем в умовах військового навчання, несення бойової та допоміжної служби;

6) створення системи психологічної та фізіологічної реабілітації;

7) забезпечення санаторно-курортним лікуванням.

Забезпечення належного рівня грошового забезпечення військовослужбовців, які беруть участь у бойових діях у зоні АТО, передбачає:

– перегляд застарілих схем формування посадових окладів військовослужбовців, зокрема осіб офіцерського складу Збройних сил України, Національної гвардії та Держспецтрансслужби, а також осіб рядового і начальницького складу за військовими званнями (по деяких посадах розміри цих окладів не переглядалися з 1999 року);

– збільшення державного фінансування додаткових витрат Міністерства оборони України на виплату грошової допомоги сім'ям загиблих і пораненим військовослужбовцям, які брали участь в АТО, речового забезпечення військовослужбовців, харчування та надання медичної допомоги особовому складу;

– наближення розміру грошового забезпечення українських військовослужбовців до розміру грошового забезпечення військовослужбовців інших, зокрема сусідніх держав.

Для подальшої активізації процесу вирішення житлових проблем сімей військовослужбовців-учасників АТО необхідно:

– забезпечити реалізацію переважно-

го права на отримання житла сім'ям військовослужбовців-учасників АТО, які не мають власного житла, орендують житло на комерційних умовах, проживають у гуртожитках (комунальних квартирах) та/або перебувають на квартирному обліку в гарнізонах, військових частинах, органах місцевої влади.

Експерти пропонують запровадити таку практику, коли військовослужбовець, який потребує поліпшення житлових умов і перебуває на квартирному обліку, підписуючи контракт на службу в зоні АТО, одночасно отримує ордер на службову квартиру, яка переходить у його власність після закінчення терміну контракту та виконання його умов [1];

– надати військовослужбовцям-учасникам АТО, а також членам їхніх сімей переважне право на участь у загальнодержавних житлових програмах, зокрема у цільовій Програмі будівництва (придбання) доступного житла («Доступне житло» 70 на 30 %);

– надати дітям військовослужбовців-учасників АТО переважне право на отримання пільгового молодіжного кредиту в межах програми, яку реалізує Державний фонд молодіжного житлового будівництва;

– забезпечити безоплатне надання військовослужбовцям-учасникам АТО земельних ділянок для індивідуального житлового будівництва.

Із метою адекватного фінансування пільг і компенсацій військовослужбовцям, які сьогодні беруть участь у бойових діях на сході країни, та членам їхніх сімей, доцільно:

– здійснити повний аудит наявної системи пільг і компенсацій, ввести їх електронну реєстрацію, що дасть можливість вивільнити значні кошти, які використати на пільги учасникам АТО;

– в умовах зростання вартості житлово-комунальних послуг надати батькам та іншому з подружжя, дітям військовослужбовців або працівників органів внутрішніх справ, які перебувають у зоні АТО, 50 % знижки при оплаті користування житлом (квартирна плата) в межах норм, передбачених чинним законодавством, а також 50 % знижки плати за користування комунальними послугами в межах середніх норм споживання;

– забезпечити збільшення (індексацію) розміру одноразової грошової допомоги відповідно до рівня інфляції для військовослужбовців та працівників МВС у разі їх загибелі (смерті), встановлення інвалідності або в разі часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності при виконанні службового обов'язку;

– завершити роботу, направлену на усунення диспропорцій у розмірах компенсацій у разі загибелі (смерті) військовослужбовців, які належать до різних державних відомств.

Для полегшення адаптації військовослужбовців-учасників АТО до процесів мирного життя необхідно запровадити відповідні програми соціальної інтеграції, професійної адаптації та психологічної реабілітації постраждалих учасників АТО.

Потребує створення система психологічної та фізіологічної (протезування) реабілітації, у тому числі створення мережі регіональних центрів психологічної реабілітації, забезпечених інноваційними технологіями та сучасним обладнанням. Соціальна інтеграція потребує об'єднання зусиль психологів, які б надавали необхідну допомогу для соціальної адаптації.

Потребує вдосконалення процес забезпечення санаторно-курортним лікуванням постраждалих учасників АТО, що передбачає розробку та запровадження відповідних бюджетних програм, розширення мережі недержавних і закордонних закладів реабілітації, спрямування на це коштів волонтерських і міжнародних організацій тощо.

Доцільно передбачити особливий режим реалізації для демобілізованих учасників АТО конституційного права на працю, а також захист їх соціальних і трудових прав, зокрема надати додаткові гарантії щодо працевлаштування, перепідготовки, підвищення кваліфікації тощо. Для цього слід внести додаткові зміни до чинного трудового законодавства України, зокрема в Кодекс законів про працю та Закон України «Про зай-

нятість населення». Державна служба України з питань праці має зосередитись на питаннях впливу на недобросовісних роботодавців, які не виплачують заробітні плати на своїх підприємствах учасникам АТО.

Висновки. Недостатній рівень соціального захисту військовослужбовців, як свідчить закордонний і вітчизняний досвід, негативно позначається на якісному складі війська, знижує мотивацію, породжує невдоволення тощо. У цьому зв'язку визначено ключові напрями діяльності органів державної влади у сфері посилення соціального захисту військовослужбовців, які беруть участь в АТО. До них віднесено: створення єдиного реєстру учасників АТО, що дозволить забезпечити їм та їхнім сім'ям належний рівень соціального захисту та гарантій; побудова ефективної моделі грошового забезпечення військовослужбовців; створення дієвого механізму забезпечення житлом військовослужбовців та їх сімей; підвищення ефективності існуючої системи пільг та компенсацій для учасників АТО та членів їхніх сімей; удосконалення механізму вирішення соціальних проблем в умовах військового навчання, несення бойової та допоміжної служби; створення системи психологічної та фізіологічної реабілітації; забезпечення санаторно-курортним лікуванням.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2015 році». – К. : НІСД, 2015. – 684 с.
2. Аналітична доповідь до позачергового Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України у сфері національної безпеки». – К. : НІСД, 2014. – 148 с.
3. Донбас і Крим: ціна повернення : монографія / за заг. ред. В. П. Горбуліна, О. С. Власюка, Е. М. Лібанової, О. М. Ляшенко. – К. : НІСД, 2015. – 474 с.
4. Закон України «Про внесення змін до статті 6 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://www.rada.gov.ua
5. Захистити трудові права демобілізованих учасників АТО. - 27.11.2015 [Електронний ресурс] // Режим доступу :http://dsvv.gov.ua/aktualni-pytannya/zahystyty-trudovi-prava-demobilizovanyh-uchasnykiv-ato.html
6. Міністерство соціальної політики України [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://www.mlsp.gov.ua//dsvv.gov.ua/pro-derzhavnu-sluzhbu/orhanizatsijno-planova-robota/osnovni-napryamy-diyalnosti.html
7. Програма діяльності Уряду в сфері соціальної політики на 2015 рік [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/article?art_id=169688&cat_id=10717

REFERENCES:

1. Analitychna dopovid do Shorichnogo Poslania Prezydenta Ukrainy do Verchovnoy Rady Ukrainy «Pro vnytrichne ta zovnichne stanovyshe Ukrainy v 2015 roci» (President's Annual Message to Verkhovna Rada of Ukraine «On the Internal and External Situation of Ukraine in 2015»). – K. : *NISD*, 2015. - 684p.
2. Analitychna dopovid do pozachergovogo Poslania Prezydenta Ukrainy do Verchovnoy Rady Ukrainy «Pro vnytrichne ta zovnichne stanovyshe Ukrainy v u sferi nacionalnoj bezpeki» (President's extraordinary message to Verkhovna Rada. On the internal and external situation of Ukraine). – K. : *NISD*, 2014. - 148 p.
3. Donbas I Krym: cina povernennia (Donbass and the Crimea: the value of return Read more at): monografia – K. : *NISD*, 2015. – 474 p.
4. Zakon Ukrainy «Pro vnesenia zmin do Zakonu Ukrainy «Pro status veteraniv viynu, garantii ix socialnogo zachystu» (Law of Ukraine) // Regime to access: http://www.rada.gov.ua
5. Zachystyty trudovi prava demobilizovanych uchasnykiv ATO. - 27.11.2015 // Regime to access: http://dsvv.gov.ua/aktualni-pytannya/zahystyty-trudovi-prava-demobilizovanyh-uchasnykiv-ato.html

6. Ministerstvo socialnoy polityki Ukrainy (Ministry of Social Policy of Ukraine) // Regime to access: http://www.mlsp.gov.ua//dsvv.gov.ua/pro-derzhavnu-sluzhbu/orhanizatsijno-plano-va-robota/osnovni-napryamy-diyalnosti.html
7. Programa diyalnosti Uriadu na 2015 rik (The Program of the Cabinet of Ministers of Ukraine) // Regime to access: http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/article?art_id=169688&cat_id=10717

Кравченко Мілена В'ячеславівна – доктор наук з державного управління, професор
Національна академія державного управління при Президентові України
Адреса: 03057, м. Київ, вул. Ежена Потьє, 20
E-mail: milenaua@ukr.net

Kravchenko Milena Viacheslavivna – doctor of public administration, Full Prof.
National academy for public administration under the President of Ukraine
Address: 20, Ezhena Pottier Str., Kyiv, 03057, Ukraine
E-mail: milenaua@ukr.net